

A KÖTŐDÉSELMÉLET VÁLTOZÓ ARCA: KURRENS TRENDEK NAPJAINK KÖTŐDÉSKUTATÁSAIBAN

HÁMORI ESZTER

Pázmány Péter Katolikus Egyetem, BTK, Pszichológiai Intézet,
Fejldés- és Klinikai Gyermeklélektan Tanszék

E-mail: hamori.eszter@btk.ppke.hu

Az előszó a kötetben szereplő elméleti és empirikus kötődés tanulmányok gyűjteményének aktualitását emeli ki, és helyezi el napjaink modern kötődéskutatásainak kurrens trendjei között.

Kulcsszavak: kötődéskutatás, kurrens trendek, elméleti és empirikus tanulmányok

Bowlby (1969, 1974, 1980) kötődésemélete a csecsemő és a gondozója között kialakuló speciális érzelmi kötelék természetét új megvilágításba helyezte az etológiai keretben. A korai interakciók sajátosságait leképező *belső munkamodell* fogalma és a csecsemő-kori viselkedés Ainsworth (1978) által megfigyelt egyéni különbségei – a *biztonságos*, a *szorongó-elkerülő* és a *szorongó-ambivalens* kötődési mintázat – a két legtermékenyebb koncepció lett az elmúlt évtizedek kötődéskutatásaiban, valamint a fejlődéslélektan és a személyiségpszichológia érzelmi, kapcsolati és én-szerveződéssel foglalkozó vizsgálataiban. Az elmélet születése óta eltelt 60 év jelentős eredményeket, változásokat hozott: fejlődtek a gyermek-, a serdülő- és a felnőttkori kötődés mérésére szolgáló eljárások, ami lehetővé tette, hogy az elmélet eredeti feltevéseit és eredményeit igazolni, cáfolni vagy éppenséggel továbbgondolni lehessen. Az életút kutatások és a pszichopatológiai jelenségek kötődésvizsgálatai új paradigmák születéséhez is hozzájárultak, így például a modern fejlődési pszichopatológia új modelljeinek felállításához (Achenbach és Rescorla, 2016). A kötődés csecsemő-kori fejlődésének interakciós vizsgálata, a genetikai, epigenetikai folyamatok kutatása, a kulturális különbségeket befolyásoló tényezők feltérképezése és a fejlődési átmenetek dinamikai jellemzőinek megismerése mind olyan témákat képviselnek, amelyek fémjelzik a kötődésemélet módszereinek és koncepcióinak robbanásszerű fejlődését az utóbbi 15-20 évben (Cassidy és Shaver,

2016). Ezek a változások egyfelől inspiratívak, ugyanakkor jelentős kihívás elé állítják a kutatókat a növekvő konceptuális sokféleség miatt. Napjainkban több területen is paradigmaváltás zajlik az elméleten belül. A klasszikus kategorizációs modellt egyre inkább felváltja a kötődés dimenzionális szemlélete, valamint a tranzakcionális modell keretében értelmezett kölcsönhatások vizsgálata.

Rendkívül nagy a változatosság és igen sok a meg nem oldott elméleti és módszertani probléma a kötődéskutatásokban. Módszertani szempontból különösen kritikus terület a gyermek-, a serdülő- és a felnőttkori kötődés fejlődési változásainak és az ezeket meghatározó tényezőknek a kutatása. Egyre több, számos vizsgálatot összegző metaanalízis áll rendelkezésünkre, ami lehetővé teszi komplexebb magyarázó modellek felállítását a kötődés normatív folyamatairól, fejlődési változásairól, valamint az egészséges és patológiás működésmódok biológiai, viselkedési, kulturális és társas meghatározóiról (Bakermans-Kranenburg és van IJzendoorn, 2016).

A tematikus szám különlegessége, hogy magyar akadémiai és egyetemi kutatóműhelyekben, a modern paradigmák és modellek szellemében született elméleti és empirikus tanulmányokat olvashatunk. A kötetben 3 fő témakör köré szerveztük ezeket a munkákat: *A kötődés biológiai, kulturális és társas vonatkozásait* 3 tanulmány tárgyalja: Gervai Judit és munkatársai a korai kötődés fejlődésében szerepet játszó genetikai és epigenetikai hatásokra vonatkozó hazai és nemzetközi eredményeket foglalják össze. A kötődés kulturális különbségeinek klasszikus és új adatait, valamint a különbségek modern magyarázó elképzeléseit elemzi Fülöp Márta és Szabó Zsófia. Berán Eszter és munkacsoportja a társas háló és a kötődés összefüggéseire vonatkozó empirikus kutatásuk eredményeit mutatja be. A másik fő témakörbe olyan tanulmányokat gyűjtöttünk, amelyek *a kötődés fejlődési változásairól és az azokban szerepet játszó folyamatokról* szólnak. Tóth Ildikó és munkatársai a csecsemőkori atipikus anyai viselkedés, a közös figyelem és a kötődés összefüggéseire vonatkozó új eredményeiket mutatják be. Pohárnok Melinda és munkacsoportja a kisgyermekkor szelf-fejlődés és a szülő-gyermek dialógusok kötődésben játszott szerepére vonatkozó kutatásokat foglalják össze. Hámori Eszter és Horváth Julia empirikus tanulmánya a kötődés élményszerűeteinek serdülő- és felnőttkori sajátosságait vizsgálja. Végül a harmadik téma klinikai vonatkozású: *a kötődés és betegséghélmény összefüggéseiről* Dészfalvi Judit és munkatársai emlőrákkal küzdő nőkkel folytatott vizsgálata szól.

Összefoglalva, a kötődéskutatások kiemelt területeit középpontba helyező tanulmányokat olvashatunk jelen lapszámban: új elméleti és empirikus fejleményekről, módszerekről, modellekről és vizsgálati paradigmákról, amelyek jelzik, hogy a modern kötődéskutatások Magyarországon is dinamikusan fejlődnek napjainkban.

Budapest, 2017. január

Hámori Eszter

IRODALOM

- Achenbach, T. M., & Rescorla, L. A. (2016). Developmental issues in assessment, taxonomy and diagnosis of psychopathology lifespan and multicultural perspectives. In D. Cicchetti (Ed.), *Developmental Psychopathology, Third Edition. Volume One: Theory and Method* (pp. 46–94). Hoboken, NJ: Wiley.
- Ainsworth, M. D. S., Blehar, M., Waters, E., & Wall, S. (1978). *Patterns of attachment: A psychological study of the strange situation*. Hillsdale: Erlbaum.
- Bakermans-Kranenburg, M. J., & van IJzendoorn, M. H. (2016). Attachment, parenting and genetics. In J. Cassidy, & P. R. Shaver (Eds.), *Handbook of attachment. Theory, research, and clinical applications. 3. ed.* (pp. 155–180). New York: The Guilford Press.
- Bowlby, J. (1969). *Attachment and Loss: Volume I: Attachment*. The International Psycho-Analytical Library, 79, (pp. 1–401). London: The Hogarth Press and the Institute of Psycho-Analysis.
- Bowlby, J. (1974). *Attachment and Loss: Volume II: Separation, Anxiety and Anger*. The International Psycho-Analytical Library, 95, (pp. 1–429). London: The Hogarth Press and the Institute of Psycho-Analysis.
- Bowlby, J. (1980). *Attachment and Loss: Volume III: Loss, Sadness and Depression*. The International Psycho-Analytical Library, 109, (pp. 1–462). London: The Hogarth Press and the Institute of Psycho-Analysis.
- Cassidy, J., & Shaver, P. R. (Eds.) (2016). *Handbook of attachment. Theory, research, and clinical applications. 3. ed.* New York: The Guilford Press.

THE CHANGING FACE OF ATTACHMENT THEORY:
CURRENT TRENDS IN RECENT ATTACHMENT RESEARCH

HÁMORI, ESZTER

The preface highlights the actuality of the collection of the theoretical and empirical attachment studies of this volume and places them among the current trends in today's modern attachment researches.

Keywords: attachment research, current trends, theoretical and empirical studies